

Лумиваара

Дорогая утраченная родина
www.lumivaara.fi

Отданная Лумиваара по деревням

В коммуну Лумиваара входило 10 деревень: Харвио, Хухтерву, Ихала, Калксало, Кесвалахти, Костамоярви, Кухкаа, Кумола, Ойнаанваара и Терваярви.

Народных школьных округов было 11. Каждая деревня была отдельным школьным округом, одиннадцатым округом был школьный округ Мюллюкюля. Мюллюкюля официально не была деревней, к ней относились отдельные дома из деревень Кумола и Харвио. Свое здание школы было во всех округах кроме Мюллюкюля, где для школы было арендовано помещение.

Харвио	Хухтерву	Ихала
Калксало	Кесвалахти	Костамоярви
Кухкаа	Кумола	Ойнаанваара
Терваярви		

Лумиваара

Дорогая утраченная родина

Коммуна Лумиваара

Коммуна Лумиваара располагалась в северо-западном уголке Приладожья между волостями Яяккима и Куркийоки. До конца 1922 года ее территория относилась к Яяккима.

Лумиваара входила в состав Выборгской губернии, в судебный округ Куркийоки и в приход Куркийоки. В 1940 году 93% ее жителей было занято в сельском и лесном хозяйстве, 2,6% занималось ремеслом и 2,1% торговлей.

Численный состав населения волости достиг пика, около 6200 человек, в конце 20-х годов XX века (1928). В 1939 году жителей было 4933.

Волость Лумиваара в направлении с юго-востока на северо-запад имела протяженность 34 километра с шириной в районе деревень Терваярви и Кумола около 15 км. Общая площадь волости составляла 292,4 кв.км. Деревень а Лумиваара было 10.

Лумиваара часть прекрасной Карелии

Сотни островов, разделенных проливами, заливы и полуострова и есть та знаменитая и прекрасная островная Ладога, неизгладимая в памяти лумивааровцев.

Древние поселения

Волость Лумиваара относится к тем территориям северо-западного Приладожья, где находились очень старые поселения. Об этом свидетельствуют многочисленные древние находки. Предметов, относящихся к периоду каменного века, было найдено на территории Лумиваара к 1944 году около 60. Найденные экспонаты свидетельствуют о том, что на этой территории жили люди еще за 2000 лет до рождества Христова. К признакам поселений первого тысячелетия до нашей эры относятся многочисленные каменные укрепления, находившиеся на северо-западном побережье Ладоги, остатки которых сохранились до сих пор, например в Леметтиля, что в Кумола.

Ледник

Около 12 860 лет назад таяние ледника остановилось на внешнем поясе гряды Салпаусселькя, приблизительно в 20 км. к северо-западу от Кумола. Не позднее этого времени первые виды животных появились в этих местах на оголившихся каменных островах и песчаных отмелях и заселили водоемы. Гренландский тюлень, предок ладожской нерпы и равноногий рак морской таракан плавали в том числе и там, где теперь находится низина Кумола, уровень воды был на 70 – 80 метров выше нынешнего уровня Ладоги. Береговую линию отдельных этапов формирования Ладоги и теперь можно прочесть на прибрежных возвышенностях.

Первые весенние растения

Хохлатка плотная, перелеска, прострел весенний и мускатница расцветают весной первыми.

Животный мир

Лумиваара богата рыбой, особенно весной, когда тает снег. Многие жители прибрежных деревень Лумиваары рыбаки-земледельцы.

Лесная и водоплавающая птица в свое время водилась в изобилии и была существенной добавкой к столу в период охоты.

Вид на Валаам

С самой высокой точки Лумиваара можно было увидеть купола Валаама на Ладоге.

Зинья война

Осенью 1933 года превалировали смешанные настроения. Пламя войны в конце концов вспыхнуло. Самолеты кружили в небе непрерывно, то бомбили, то вели воздушную разведку. Грохот от бомбардировок доносился часто со стороны Элисенваара, Лахденпохья и Ихала. Иногда бомбы падали и на отдаленные деревни Лумиваары. Не смотря на военное положение в Лумиваара жили повседневными заботами.

В эвакуацию

11 марта поступил приказ старикам, детям и больным покинуть территорию. Когда потом 13 марта получили окончательное сообщение о мире, которое предписывало отдать всю Лемиваару и времени было дано всего 10 дней, часть уехавших успела уже вернуться назад. В те несколько дней эвакуация проходила столь поспешно, что времени для сна и отдыха не оставалось. Вероятно и для официальных органов эвакуация Лумиваары была неожиданной, т.к. никакого плана эвакуации не было дано.

Жители покинули Лумиваару до 20 марта. Эвакуационные команды находились там до окончательной передачи, которая произошла 21 марта 1940 года.

Скот

Судьба рогатого скота была самой трудной. Снега было много, стояли сильные морозы, дороги были забиты машинами и транспорта для скота не хватало. Скот отпустили и пытались гнать его вдоль дорог.

Неспланированная эвакуация

Неспланированность эвакуации проявилась и в том, что поначалу за направление эвакуации объявленные волости Ламми и Коски, что в Хяме, внезапно уже в дороге были заменены на

Крайний Север без какого-либо указания конкретной волости. Часть переселенцев и сколько-то товарных вагонов было уже отправлено в Ламми и Коски.

Крайний Север

Лумивааровцы были эвакуированы на Крайний Север, в Лапландию, на берега двух рек: Кемийоки и Торнийоки. Собственно волостями, куда эвакуировали лумивааровцев, были сельская коммуна Кеми, Симо, Тервола, Алаторнио, Карунки, Юлиторнио и сельская коммуна Рованиеми.

Назад домой

Военные действия начались в июне 1941 года. Мобилизованные в Саво части пересекли в июле тогдашнюю временную границу и в результате ожесточенных боев вновь овладели в июле территорией волости Лумиваара. Через некоторое время жители начали возвращаться назад.

Возвращение жителей

В июле 1943 года вернулось назад 3811 человек. Практически, если принять во внимание тот факт, что здоровые мужчины были на фронте, это означало, что вернулось все население.

Продолжение войны

Ситуация была напряженная и первый жестокий удар получили 16 июня, когда узнали о том, что Пекка Хяркёнен без промедлений вызван в Кякисалми (Приозерск) вместе с главами соседних коммун и начальником руководства на совещание о предстоящей возможно эвакуации Лумиваары.

Полная готовность и последнее прощание

19 сентября 1944 года в полдень ответственный за эвакуацию получил телефонограмму, которой и боялись:

Полная готовность вступает в силу непосредственно после получения этого сообщения. Вам надлежит до 12 часов 20.09.44 полностью очистить территорию от населения, скота и того домашнего имущества, которое можете увезти с собой. За московской мирной границей всем быть не позднее 12 часов 21.09.44.

Некоторые цифры

Все вернувшиеся в Лумиваару жители, 3650 человек, были эвакуированы. По данным на 15 ноября 1946 года количество лемивааровцев в местах назначения составляло:

Алавиеска	89 семей	330 человек
Калайоки	65	242
Нивала	158	691
Раутио	23	103
Юливиеска	121	464
Итого	456 семей	1830 человек

Предложения по размещению лумивааровцев

Эвакуация 1944 года вернула лумивааровцев в определенные после Зимней войны для размещения коммуны, которые располагались в губернии Оулу, к югу от Оулунйоки, в Юливиеску и в соседние с ней коммуны. Как в первую эвакуацию проявилось недовольство

этиими местами среди лумивааровцев, так не смогли прижиться и на этот раз, окончательно хотели поселиться южнее.

Размещение лумивааровцев

Из Кумола в Алавус и Тёуся, из Хухтерву в Яласъярви и Тёуся, из Ихала в Пихлявеси и Кеуруу, из Костамоярви в Кеуруу, из Ойнаанваара в Мултиа, из Терваярви в Перясейняйоки, из Калксало в Похъяслаhti и Виррат, из Харвио и Кухкаа в Виррат, из Кесвалаhti в Яхтяри. Пюлкёнмяки была запасной коммуной.

Lumivaaran kunta

Lumivaaran kunta sijaitsi Laatokan luoteisnurkassa Jaakkiman ja Kurkijoen pitäjien välissä. Sen alueet kuuluivat vuoden 1922 loppuun saakka Jaakkimaan.

Lumivaara kuului Viipurin lääniin, Kurkijoen tuomiokuntaan ja Kurkijoen kihlakuntaan. Vuonna 1940 sen asukkaista sai elantonsa maa- ja metsätaloudesta 93 %, teollisuudesta, käsityöstä 2,6% ja kaupasta 2,1 %.

Pitäjän asukasluku oli suurimmillaan n. 6200 1920-luvun loppupuolella (1928). Vuonna 1939 asukkaita oli 4 933.

Lumivaaran pitäjä on kaakosta luoteeseen suuntautuvana 34 kilometriä pitkä ja Tervajärven ja Kumolan kylien kohdalla noin 15 kilometriä leveä. Pitäjän koko pinta-ala on 292,4 neliökilometriä. Kyliä Lumivaarassa oli kymmenen.

Lumivaara osa kaunista Karjalaa

Satojen salmien ja lahtien erottamat saaret ja niemet ovat sitä kuuluisaa ja luonnonihanaa Laatokan saaristoa, joka on painunut lähtemättömästi lumivaaralaisten mieliin.

Vanhaa asutusta

Lumivaaran pitäjä kuuluu niihin Laatokan luoteiskulman alueisiin, joiden asutus on hyvin vanhaa. Tätä todistavat monet seuduilla tehdyt muinaislöydöt. Kivikauden aikaisia esineitä on löydetty Lumivaaran alueelta vuoteen 1944 mennessä noin 60. Esineistö on todisteena siitä, että alueella on ollut asutusta parisen tuhatta vuotta ennen Kristusta. Tuhatluvun asutuksen merkeiksi on arveltu lukuisia Laatokan luoteisrannoilla olleita kivilinnoja, joista on jäännöksiä vieläkin mm. Kumolan Lemetilän ryhmässä.

Mannerjää

Noin 12860 vuotta sitten pysähtyi mannerjään reunan sulaminen uloimman Salpausselän vyöhykkeelle, osapuilleen 20 km Kumolasta luoteeseen. Viimeistään tällöin seudulle saapuivat ensimmäiset pioneerilajit autiona paljastuneille luodoille ja soraisille särkille ja vettä valloittaen. Grönlanninhylje ja laatokannorpan kantamuoto, monet kylmänveden kalat ja kilkki sukeltelivat myös Kumolan nykyisillä alangoilla, sillä veden korkeus oli noin 70-80 metriä Laatokan nykyisen pinnan yläpuolella. Rantavyöhykkeitä Laatokan kehitysvaiheista onnistuu paikantamaan edelleen rinteiltä.

Kevään ensi kasvit

Kiurunkannus, sini- ja kangasvuokko ja tesmayrtti ennättävät kevään ensimmäisiksi kukkijoiksi.

Eläimistä

Kalaa oli runsaasti tarjolla Lumivaarassa varsinkin sulanveden aikoina. Monet Lumivaaran rantakyläisten asukkaista olivatkin kalastaja-maanviljelijöitä.

Vesi- ja metsäkanalintujen kannat olivat aikoinaan runsaat ja toivat todellistakin ravintolisää metsästysaikoina.

Katse Valamoon

Lumivaaran korkeimmalta huipulta saattoi nähdä yli Laatokan Valamon kupoleille.

Talvisota

Syksyllä 1939 elettiin mitä sekavimman mielialan vallitessa. Ennen pitkää sodan liekki leimahti. Lentokoneet jurrasivat lakkaamatta toisinaan pommittaen toisinaan tiedustellen. Pommituksen jytinä kuului usein Elisenvaarasta, Lahdenpohjasta ja Ihalasta. Joskus tippuivat pommit Lumivaaran syrjäkyliin. Sodasta huolimatta suoritettiin joka päivittäiset askareet Lumivaarassa

Evakkoon

Maaliskuun 11 päivänä annettiin määräys, että vanhukset, lapset ja sairaat oli siirrettävä pois paikkakunnalta. Kun sitten maaliskuun 13 päivänä saatiin lopullisen rauhan sanoma, joka määräsi koko Lumivaaran luovutettavaksi ja tyhjentämisaikaa annettiin vain kymmenisen päivää, niin osa aikaisemmin lähteneistä palasi vielä takaisin. Näinä muutamina arvonpäivinä tapahtui niin kiireellinen evakuoiminen, ettei liene montaakaan silmän täyttä välillä levähdetty. Varmaan myös viranomaisille tuli Lumivaaran evakuoiminen yllätyksenä, koskapa ei ollut mitään suunnitelmaa siltä varalta annettu.

Varsinaiset asukkaat olivat lähteneet Lumivaarasta maaliskuun 20 päivään mennessä. Toimitusmiehistöä oli siellä vielä lopulliseen luovutukseen asti, joka tapahtui maaliskuun 21 päivänä 1940.

Karjan kohtalo

Karjan kohtalo oli kaikkein onnettominta. Oli paksuluminen talvi ja kovat pakkaset, tiet autoja täynnä eikä karjalle riittänyt kyytineuvoja. Karjat oli vain päästettävä irti ja koetettava ajaa pitkin teitä.

Evakuoinnin suunnittelemattomuus

Evakuoimisen suunnittelemattomuus ilmeni siinäkin, kun ensin matkan päämääräksi ilmoitetut Hämeen pitäjät Lammi ja Koski matkan varrella yhtäkkiä vaihtuivat Perä-Pohjolaksi ilman mitään tarkempaa mainintaa edes pitäjistä. Väestöä ja joitakin tavaravaunuja ehdittiin lähettää jo Lammille ja Koskelle.

Perä-pohjola

Lumivaaralaiset evakuoitiin Perä-pohjolaan, Lapin lääniin, niin että, heitä asui kahden joen, Kemijoen ja Tornionjoen varsilla. Varsinaisesti lumivaaralaisten evakkopitäjiä olivat Kemin maalaiskunta, Simo, Tervola, Alatornio, Karunki, Ylitornio ja Rovaniemen maalaiskunta.

Takaisin kotiin

Sotatoimet alkoivat kesäkuussa 1941. Savolaisista kootut joukot ylittivät heinäkuussa silloisen väliaikaisen rajan ja yhtämittaa kovia taisteluita käytyään valtasivat heinäkuussa takaisin Lumivaaran pitäjän alueen. Muutamien aikojen kuluttua alkoi väestön takaisinpaluu.

Väestön paluu

Heinäkuussa vuonna 1943 oli palannut 3811 henkeä. Käytännöllisesti katsoen oli koko väestö silloin palannut, kun otetaan huomioon, että sotakuntoiset miehet olivat rintamalla.

Jatkosota

Jännittynyt mieliala sai ensimmäisen ankaran iskun kesäkuun 16 päivänä, jolloin levisi tieto, että Pekka Härkönen oli viivyttämättä kutsuttu Käkisalmeen naapurikuntien kunnanpäälliköiden ja hallituspiirin päällikön kanssa neuvottelemaan mahdollisesta Lumivaaran evakuoimisesta.

Hälytysvalmius ja viimeiset jäähyväiset

Syyskuun 19 päivänä 1944 tuli pelätty puhelinsanoma puolenpäivän aikana evakuoinnin johtajalle:

Hälytysvalmius astuu voimaan heti tämän puhelinsanomien saatuaan. Teidän on kuntanne lopullisesti tyhjennettävä ihmisistä, karjasta ja siitä määrästä materiaalia, joka voidaan mukana kuljettaa 20.9.44 klo 12 mennessä. Moskovan rauhanrajan takana on kaikkien oltava viimeistään 21.9.44 kello 12.

Muutamia numeroita

Kaikki Lumivaaraan palanneet asukkaat, 3650 henkeä, tulivat evakuoituiksi. Marraskuun 15 päivänä 1946 hankittujen tietojen mukaan sijoituskunnissa oli seuraavat määrät lumivaaralaisia:

Alavieskassa	89 perhettä	330 henkeä
Kalajoella	65	242
Nivalassa	158	691
Rautiossa	23	103
Ylivieskassa	121	464
Yhteensä	456 perhettä	1830 henkeä

Ehdotuksia lumivaaralaisten sijoittamiseksi

Vuoden 1944 evakuointi vei lumivaaralaiset talvisodan jälkeen määrättyihin sijoituskuntiin, jotka sijaitsivat Oulun läänissä Oulunjoen eteläpuolella, Ylivieskaan ja sen naapurikuntiin. Kun lumivaaralaisten keskuudessa ilmeni tyytymättömyyttä näihin seutuihin jo ensimmäisellä evakkomatalla, ei niihin osattu taipua nytkään, vaan haluttiin lopulliset sijoituspaikat etelämmäksi.

Lumivaaralaisten sijoittuminen

Kumolaiset Alavuudelle ja Töysään, huhtervulaiset Jalasjärvelle ja Töysään, Ihalaiset Pihlajavedelle ja Keuruulle, kostamojärveläiset Keuruulle, oinaan-vaaralaiset Multialle, tervajärveläiset Peräseinäjoelle, kalksalolaiset Pohjaslahdelle ja Virroille, harviolaiset ja kuhkaalaiset Virroille ja kesvalahtelaiset Ähtäriin. Pylkönmäki oli varasijoituskuntana